

hominem ignorare se ipsum, & ab hoc sanari debes.

182. Et tu lector agnosces, quo tandem abeant amicæ illæ hortationes sapientum hujus mundi de præjudiciis sine discrimine ponendis. Nectantum Religionis, sed totius vitæ civilis fundamenta subvertunt, qui *societatem* tamen velut idolum unicum adorare se profitentur, & hujus commodis carnis spiritum, religionem, DEUM sacrificant.

CIRCA QUÆ?

Sive, in qua materia rationes metaphysicæ &c. præmittenda sunt iudicio, ne sit præjudicium?

183. **H**ortatores illi ancipites nos relinquunt, nec ipsi facile determinant materiam, in qua necesse sit præmittere rationes intrinsecas, aut in qua illud necesse non sit?

184. Videntur tamen potius velle, ut in omni materia id fiat, quia loquuntur plerumque generatim sine exceptione. Faciamus rei periculum.

185. *Primo*, estne certitudo rationum physicarum, ac metaphysicarum præmittenda in *rebus quotidianis* ad vitam pertinentibus? Et quidni? *Homo enim factus est ad*

se nutriendum, vestiendum, dormiendum & reliquas actiones vite, modo, ne ad contemplandum DEUM, ut primus invenit auctor spiritus legum. Igitur finis hominis consistit in se nutriendo &c. Quid autem magis interest hominis, quam attingere finem suum, ad quem natus factusque est? In re autem tanti momenti necesse est non errare, necesse est sanum esse. Præjudicia sunt morbus. Igitur in nutriendo, veste, somnoque capiando, necesse est præjudicia non habere.

At præjudicium est, si iudicas antequam rationes physicas aut metaphysicas teneas: multo pejus est, si non iudices modo sic, sed etiam re ipsa secundum tale præjudicium agas & vivas. Igitur cibum, vestem, somnum capere, alia quotidiana agere, nisi prius teneas rationes metaphysicas, præjudicium est, morbus est, pellendus quamprimum.

186. Offert tibi servus aliquid, quod dicit esse panem. Iudicasne tu, hunc esse panem? Non sane debes ita esse in iudicando præceptis. Edic jam serve, unde demonstres, hunc esse panem? Jubebit te ille aspicere, palpare manu, olfactu explorare. At tu: sensuum hæc ludibria sunt, quis scit, num illudere mihi velis? metaphysicas ex te volo rationes

tiones, aut physicas, hunc esse panem. Sensus tantum ad singularia feruntur: singularia non cadunt sub demonstrationem, non sunt fixa, fluunt, transeunt, metaphysicam volo connexionem: alias, quomodo hoc, quod panem dicis, vescar? Factus sum ad me nutriendum: si hic non est panis, non servit ad finem meum: non possum exponere periculo finem meum: non possum iudicare hunc esse panem, minus possum eundem re ipsa sumere. Præjudicio enormi me obstringerem, si tua auctoritate, qui servus es, starem in re tanta.

187. Idem autem contingere homini debet in quovis cibi ac potus genere, ne pro vino toxicum, pro pharmaco bibat mortem, pro veste induat Nessi tunicam, pro myrothecio aperiat Pandoræ pixidem, pro lecto se conjiciat in fossam, ne pro equo admittat Sinonis fraude tectos hostes, pro pisce scorpionem.

Eodem modo nemo se componet ad somnum, nisi prius demonstratum ipsi sit, hunc somnum sibi serviturum ad vitam, & se de illo somno surrecturum vivum. Sic nemo urinam (amentis illius ritu) mittet, metu, ne cum illa effluat anima, aut ne tota civitas inundetur: nemo enim rationibus metaphysicis illi facile

sive hoc, sive aliud demonstrabit.

188. Hæc si valent, debebimus pro domibus deinceps ædificare morotrophia, & mundus totus ex hac philosophia paulo post erit unum grande morotrophium. Adeo sunt misera istorum sapientum, si superis placet, principia, & vægrandis sapientiæ fundamenta.

189. *Secundo* videamus, num certitudo rationum Physica, aut metaphysica habenda ante iudicium, & actionem sit in *rebus civilibus*, in mercatu, in foro iudicario, connubiis, parentela, servitiis, principatibus, bellis, in agricultura, venatu?

190. Equidem in universum existimo (quamvis hoc mihi mathematicè demonstratum non sit) universum mortalium genus risu, & sannis excepturum esse hominem, qui hoc contenderet. Proptereaque derisi sunt philosophi, qui aliquid huic stultitiæ simile somniarunt, quibus fœnum pro pane porrexerunt eorum derisores.

191. Si quis nihil emat, quod non physice sit demonstratum; si quis nullam, nisi hoc modo, plantet arborem; nullum agnoscat filium suum, nisi ita demonstratum; si nullam à iudice accipiat sententiam, nisi mathematicè demon-

monstratam; si magistratus nullum suspendat furem, nisi metaphysice certum; si populus nullum audiat principem, nullum principis mandatum agnoscat, nisi metaphysice certus: Vale societas, vale idolum naturalistarum, & Politicorum unicum, valete commoda hujus vitæ: ad nosocomium veteres migrate coloni, & novis istis mundum pro magno nosocomio relinquite.

192. Tertio, num in rebus moribus, in bono & malo, justo & injusto, in Jure naturæ præmittenda sit judicio certitudo rationum intrinsecarum, excludenda vero auctoritas? jam nimis diffuse à nobis disputatum est tribus aliis locis, nempe in *Larva detracta*, & in *Jure Naturæ*, & in *Hypodigmate Politico*, eorum sententiam, qui in jure naturæ moderno non ficto volunt sola ratione, præclusa auctoritate, utendum esse, periculosam civitatibus, & magistratibus fabam credere.

Sensui communi repugnant ista, & hoc satis est, ut nemo ita sentiat, ut isti.

193. Qui vero hoc tentarunt, & apodicticas, ut Puffendorffius, ac mathematicas ut Wolffius, demonstrationes promiserunt harum rerum, ii miserandum orbi spectaculum præbuerunt, cujus

aliquam scenam nos etiam exhibuimus in *Larva detracta* Cap. XVI. & XVII. & in *Diatribæ de Methodo Wolffiana*.

194. Superest Quarto, ut rationes metaphysicæ, aut physicæ judiciis præmitti debeant in materia religionis?

Equidem eruditissimus Laminus Pritanius, qui semper *regnum rationis hodiernum* cum admiratione suspexit, in libro de *Moderamine ingeniorum in negotio religionis*, magno conatu pro *Ratione* ejusque regno pugnavit, & rationem jussit ire ante fidem, seu ante judicium, quo assentimur credendis.

Verum, is non pugnavit pro ratione intrinseca Physica, aut metaphysica, sed pro *extrinseca*, hoc est pro *ratione credendi*, non pro *ratione sciendi*: ratio autem *credendi* est ipsa *auctoritas*. Igitur Muratorius non voluit ante fidem divinam præmitti rationem intrinsecam, sed aliam fidem disponentem, nixam nimirum experientia & sensu communi. Vid. de his copiose *Jus naturæ* Cap. VIII. Them. XI.

195. Qui velit ingenio cedere, nullus erit. Nulla ergo erit religio, si ingenio res decernenda est, aut tot erunt, quot capita, religiones. Sunt vero multi, qui seposito ingenii certamine cedant

dant auctoritati. Et facilius est etiam mediocribus, discernere auctoritatem ab auctoritate, quam rationem à ratione. Auctoritate vivendum nobis esse, sentimus non tam quotidie, quam in singula momenta; ratione intrinseca nobis vivendum vix pauci sentiunt. At religio, quæ ab omnibus agnoscitur esse medicina, quies, & salus animæ, & debitum servitutis, hæc religio, inquam, necessaria est omnibus, non tantum doctis, sed indoctis. Igitur religio potius ab auctoritate pendet, quam à ratione intrinseca.

196. Sicut cum lis aliqua per diversas, quas vocant, Instantias trahitur, & varie reformatur, aut confirmatur, pauci forte intelligunt, utræ rationes fortiores sint, an reformatium sive corrigentium sententiam primam, an eam confirmantium; utra porro auctoritas potior sit, neminem latet vel parum attentum. Rationum pugna semper infinita erit, auctoritatis saltem finita dubitatio est.

197. Quare, qui jubent nos nihil affirmare religiosum, donec rationes intrinsecas finitas, ac evidentes habeamus, illi nos jubent nunquam affirmare quidquam religiosum, hoc est, jubent nos esse sine religione usque in alteram vitam.

**QUIBUS AUXILIIS
Possumus rationes intrinsecas certas obtinere ante judicium, ne judicium sit præjudicium?**

198. Qui nos hortantur aliquid facere, quod difficile sit, ii debent nobis præbere auxilia ad id faciendum, aut saltem indicare, unde repetere auxilia possimus.

199. Ejusmodi auxilia nobis promiserunt veteres Philosophi, sed debilia; & hi ridentur à novis.

200. Præbuere auxilia philosophi novi, Cartesius, Gassendus, Mallebranchius, Lokius: sed inter se pugnant de iisdem auxiliis.

201. Auxilia præbuere Leibniti, Puffendorffius, Thomassius, Heineccius, Wolffius, sed fallacia.

202. Auxilia præbere spondit auctor spiritus legum, sed auxilia nobis præbuit terrea tanquam plantis, & carnea tanquam canibus, nempe *clima* omnium dominum.

203. Wolffius ad hoc methodum invenit scientificam, sed quæ ne methodus quidem sit, ut ostendimus in *Diatribæ*.